

Theologiae Moralis Super Decalogum Seu Decem Dei Præcepta Pars ...

Tractatus V. Ad Præcepta II. Tabulæ De Delictis Contra Justitiam, Seu
Injusta læsione Proximi in Bonis Animæ, Vitæ seu Corporis, Famæ,
Fortunæ & c. Ac Restitutione Inde Debita

Sporer, Patricius

Salisburgi, 1713

Sectio IV. De restitutione fatæ læsæ alterius.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-60167](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-60167)

quem indignus, & Reipublicæ, vel privatis personis perniciosus futurus, v. g. homo improbus, & ineptus ad officium, beneficium, vel Parochiam promovendus cum subditorum damno temporali vel spirituali: Medicus imperitus ad corporis curationem accersendus: Persona in matrimonium assumenda, unde mali exitus timeantur &c. potest & debet conscius vitium personæ, quo inhabilis fit, aperire, si aliter revocare non possit. Quo etiam spectat, ut jam indicatum, si innocens suspicionem falsi criminis de vita & fama periclitetur, tuque conscius eum liberare possis, indicando verum auctorem criminis, teneris ex Charitate indicare, prius tamen monendo alterum, ut sibi consulat, ob eandem rationem. Mol. Layas. loco cit. Item si bos, domus, legatum, eleemosyna conferenda sint pauperi, qui tamen pauper non est, potest ejus occulta simulatio detegi, ut alteri vero pauperi obveniat. Quod si tamen dos conferenda esset puellæ virgini, quæ occultè vitiata est, conscius non potest aperire ejus vitium, neque opus est; quia in foro & politia externa pro virgine habetur & insignibus virginum v. g. ferto gestando gaudet. Ut benè resolvit Laym. cit. n. 5.

SECTIO IV.

DE

Restitutione fama læsa alterius.

SUMMARIUM.

- 82. Injusta læsio fama inducit obligationem justitia, tam
- 84. I. Personalem, respectu ledentis, & læsi. qua ledens tantum, non ejus hæres, soli infamato obligatur, quàm
- 85. II.

85. *II. Realem compensandi damna realia ex diffamatione secuta.*
86. *Proratione materia, & culpe commissa, gravem levem.*
88. *Reparandi famam ablatam.*
89. *Crimen falso impositum apertè retractando, etiam aequali infamia, vel periculo damni.*
90. *Aut veri occulti criminis ebulgati opinionem prout ter corrigendo.*
91. *Vsque ad n. 96. Qualiter seu quo modo hæc correctio vel reparatio fieri possit, & debeat?*
96. & 97. *Si reus in iudicio non iudicè interrogatus negando crimen, infamiam causet accusatori, testibus, pro illa eis ad nihil teneatur;*
98. *Secus, si iudicè interrogatus negando eos in iudicio lasit.*
99. *Infamans obligatur restituere famam apud omnes audientes immediatos*
100. *Ac etiam mediatos, si crimen aperuit audientibus mediatis ea intentione, jussu, suasio &c. ut ad alios manifestarent, qui sic audiunt mediatos.*
101. *Aut si prævidit homines garrulos id ulterius divulgaturos.*
102. *Videtur tamen modò praxis contraria, & sufficit restituere apud audientes immediatos solum;*
103. *Præsertim si non iudicabit, nec cogitabit, an alii divulgaturi sint, nec ne;*
104. *Vsque ad n. 107. Quando & qualiter peccet qui detrahentem?*
107. *Vsque ad n. 110. Quando audiens teneatur movere corrigere detractorem, ut desistat;*

ASSERTIO V.

82 **I**njusta lasio fame proximi per detractionem infamiam &c. inducit obligationem justitiæ personalem restituendi ipsam famam; insuper & realem compensandi alia damna realia inde secuta

pro ratione materia, & culpa commissa, efficaciter, utpote crimen falsò impostum aperitè retractando, aut veri criminis occulti evulgati opinionem prudenter corrigendo apud audientes immediatos omnes: atque etiam mediatos alios, si causa voluntaria fuit, ut audirent. Communis & certa omnium doctrina, ut patebit explicando per singula.

§. I.

Inducit obligationem justitiæ.

Ratio manifesta est: quia quisquis alterum in-83
justè læsit in bonis alicujus momenti, ex justitiæ comutativa obligatur compensare damnum illatum: sed lædens alterum in fama per detractio- nem, vel calumniam, utique lædit in bono magni momenti, & majoris ex genere suo, quàm sit bonum fortunæ: ergò læsio illa inducit obligatio- nem justitiæ restituendi ipsam famam. Sed dico

Personalem.

Obligatio enim restituendi ipsam famam læ-84
sam personalis est, tam respectu lædentis, quàm respectu læsi, adeò ut ipse tantum infamans, non item postea ejus hæres vel successor (nisi intercedente aliquo speciali pacto,) & ipsi tantum infamato vivo vel defuncto, non autem hæredibus vel successoribus defuncti infamati (nisi ad ipsos etiam infamia redundasset) famam restituere teneatur. Communis DD. Lessius *cir. lib. 2. c. 11. dub. 21.* Lugo *disp. 15. Sect. 1. n. 8.* Ratio est: quia sicut ipsum jus famæ personale est, & propri-
THEOL. MORAL. PARS V. N n um

um personæ habentis, ut nulli alteri debeat, ipsi, ita & læsio injusta famæ, & consequenter ejusdem restituendæ obligatio personalis & præterest personæ lædentis, sic ut nullum alium obligare possit, nisi interveniente speciali pacto: ut si liberus filio vel amico committat munus restituendi alicui famam à se læsam, quo tamen casu commissarius non suo, sed defuncti nomine famam restituat; etsi nulli alteri ea restitutio debeat, si ipsi personæ læsæ, ac iis, in quos ejus infamatio ducatur: ut si parentem diffamasti pro concubinario, rebelle &c. teneberis restituere defuncti liberis, consequenter pro spuris habitis, aut omnibus privandis. Et sic in similibus. Ad hoc tamen

Insuper & realem compensandi damna realia secuta.

85] Infamans alterum, sive crimen falsum in dicendo, sive verum crimen occultum peccando, ex Justitia non tantum tenetur restituere famam, modis mox explicandis; sed etiam quodvis aliud damnum reale ex sua diffamatione factum infamato, si illud intendit, vel prævidit, prævidere debuit: ut si ideo infamatus officio dignitate, bonis suis privatus, vel punitus fuerit, debet facere integram compensationem arbitrio prudentis & probi: quia quisquis scienter debeat causam injusto damno alterius, tenetur ex justitia illud compensare, quoad facere potest. Ceterum communis DD. Navarrus uterque, aliisque consensu

Molina disp. 45. Lessius dub. 19. Laym lib. 3. r. 3. p. 2. c. 7. n. 4. Et quidem si crimen falsò impositum sit, certum est apud omnes, deberi integram compensationem damnorum: si autem crimen verum occultum evulgatum sit, existimat Sorus lib. 4. de just. q. 6. a. 3. diffamantem non teneri ad integram restitutionem damni; cum illud damnum potius crimini vero illius, tanquam causæ adscribi debeat; evulgatio autem sit solùm conditio sine qua non illius damni: ideoque diffamans tenebitur solùm pro parte arbitriò boni viri. Sed contrarium in juris rigore verum est, & tenetur à citatis, & aliis communiter: quia crimen occultum per se non habet ullam vim inferendi damnum, sed accipit per evulgationem: ergo evulgator tota causa moralis damni secuti existit; sicut si quis ignem latentem sub cineribus erueret; & stramini applicaret, is utique tota causa orti incendii meritò diceretur, ait Lessius cit. Idémque dicendum, si aliquem ejusmodi injusta infamatione impedivisti à lucro seu bono aliquo consequendo, juxta generaliter dicta de restitutione ex injusta damnificatione negativa. Insuper hæc actio & obligatio restituendi damna ex injusta diffamatione secuta transit ad hæredes diffamantis & diffamati: quia est actio, & obligatio realis habens ordinem ad bona infamatoris, ex quibus damnum resarciri debet: atqui hæres repræsentat personam defuncti quoad omnes actiones reales concernentes bona defuncti, in quibus succedit: non item in obligationibus merè personalibus, quæ non trans-

564 *Tract. V. in VIII. Præcept. Decal. Cap. III.*
grediuntur personam defuncti obligati; qualis
etiam obligatio restituendi ipsam famam, ut
DD. cit. & jam supra dictum.

§. II.

Pro ratione materia, & culpa communi

86 **N**imirum I. Sub mortali erit obligatio
ad restituendam famam, si in materia
& culpa mortali famam alterius læsisti. 2.
materia levi & culpa solum veniali, sive ex parte
te materiae, sive ob imperfectionem actus, ex
vertentia, vel præcipitantia solum veniali, aut
causam excusantem à mortali læsisti; non
obligatio restituendi, nisi solum sub veniali.
ex culpa solum levi & veniali in damnificatione
ximum, non possit oriri obligatio gravis à
mortali restitutionis, saltem in foro conscientie
ut suo loco probatum est. Vide bene *Lupatelli*
disp. 15. Sect. 1. n. 7. & alios apud ipsam.
omnino inculpate, imò justè læsisti ob justam
famam excusantem, juxta dicta Assert. præcedentem
certum est, nullam adesse obligationem restituendi
nis. Hæc tria certa & plana sunt. 4. At quid
sisti inculpate materialiter tantum sine peccato
injuriam formalem, utpotè ob indeliberationem,
cipitantiam, ob errorem inculpabilem, aut
bona fide credidisti crimen proximi jam esse
rium, cum tamen reverà esset occultum, & non
aperuisti? Certum est, non adesse tunc obligationem
restitutionis ex capite injustæ infamationis
idq; quamdiu in eo statu materialiter inculpatus

manes: at verò postea animadverso errore tuo, & damno proximi in fama sua, omninò adhuc teneris restituere, & quidem ex iustitia, juxta communem DD, Molina *disp.* 40. n. 3. Lessius *cap.* 11. *dub.* 22. Laym. *c.* 7. n. 1. Lugo. *disp.* 15. *Señ.* 1. n. 4. Ratio est: quia iustitia non solum obligat, ad non inferendum damnum proximo, seu ne quis det causam injusti damni proximi; sed etiam obligat, ut illam causam damnosam fortè, quo quo modo à se positam, postea auferat: adeoque quicumq; causam posuit, unde postea intelligit alteri damnum injustum oriturum, is ex iustitia obligatur causam à se positam tollere, si adhuc utiliter, & sine gravi suo incommodo possit: si enim causam à se positam, cum facile possit, non removeat, censetur adhuc, & de novo velle effectum & damnum illud, quod ex causa posita oriturum prospicit. v. g. Si bona fide, etiam per omnimodam & inculpabilem inadvertentiam alicubi ignem posuisti, ex quo postea intelligis incendium domus vel ædis oriturum; si similiter inculpate homini venenum propinasti &c. si tamen errorem tempestive agnoscas, quando adhuc incendium, vel mors hominis impediri potest, utique teneris sub mortali impedire, si absque gravi tuo incommodo possis: idque ex iustitia; quia saltem materialiter tu causam posuisti damni (ex Charitate enim teneretur quicumque alius facile impedire patens, qui nullam posuisset causam,) alioquin certe, si non impedias, tanquam incendiarius, aut homicida condemnaberis quoad pœnam & restitutionem.

Sic ergo in proposito nostro, si etiam inculpatus intulisti damnum famæ alienæ, & causam dedidisti justæ infamiæ, quasi ignem applicuisti, venenam propinasti, crimen proximi aut verum occultando aut falsum narrando, vel etiam in judicio detrahendo &c. postea errore cognito, & damno proximo, teneris ex justitia eam causam tollere, & damnum reparare: si nimirum sine tuo notabili incommodum possis, nam bona fides tua prima, & inculpabilis actio aliquid omnino debet demere de obligatione, ut saltem non cum tanto tuo incommodo tenearis, quantum tenereris, si à principio malè & cum culpa gravi damnum intulisses, vel infamiam damni dedisses: ut notant *DD. cit.*

Quod si non feceris, cum facere posses, jam merito injustus alienæ famæ denigrator censeberis: insuper obligaberis ad compensanda omnia illa damna realia inde infamato secuta, ab eo tempore, quo advertisti errorem tuum, quo proximo injustè diffamasti: non autem illa damna, quæ ante te hanc advertentiam, te adhuc in bona fide & errore inculpabili persistente, secuta fuerunt; proinde enim in nulla culpa fuisti; quamdiu errorem tuum non advertisti; ut pro illis postquam errorem cognovisti, si, cum facile possis, culpabiliter negligas impedire infamiam proximi, & damna in consequentia, jam incipis esse in gravi culpa contractam: ideoque ex justitia obligaberis compensare ista damna ex graviter culpabili mora tua contracta consequentia, ut ex comuni optimè declinat.

Lugocit.

Ead

Eadem ratione resolvendum est in casu, quo detraxisti coram aliis graviter Petro, narrando grave quoddam ejus facinus; sed audientes per errorem intellexerunt de Paulo, & ideo Paulus apud eos detrimentum famæ patitur, si postea errorem & damnum Pauli intelligas. Lessius *ibid. cit. n. 119.* vult te obligari ex Charitate tantum corrigere, & auferre errorem audientium, non ex justitia: eò quòd narratio tua non sit causa directa infamiæ Pauli, sed erronea audientium intelligentia. Molina autem & Lugo *citt.* rectius censent teneri te etiam ex justitia ob rationem supra datam: reverà enim ex tua narratione occasionaliter saltem sequitur iste error audientium, & consequenter infamia Pauli apud audientes.

§. III.

Efficaciter.

Detractor nimirum obligatur famam ablatam resarcire & reparare cum effectu, quantum in se est, hoc est, debet facere, ut infamatus correcta mala de se opinione apud audientes bonum nomen, & decus suum re ipsa & in effectu recuperet: idque etiam cum suo incommodo majori vel minori, juxta proportionem delicti. (Hoc opus, hic labor est.) Nimirum.

Crimen falsò impositum apertè retractando.

Qui scilicet famam læsit, alteri scienter falsum crimen imponendo, tenetur postea apertè retractare apud audientes. Certum apud omnes. Hac tamen differentia. I. Si vir magnæ auctoritatis detraxit, vel infamavit, V. G. Episcopus, Super-

Superior, Prælati, Senator &c. sufficiet dicitur apud audientes, se errore deceptum dixisse falsum &c. non tamen tenetur dicere, se mentitum esse, faciendo jacturam famæ suæ cum detrimento publicæ: nam ex una parte talibus ita retractantibus facile creditur: ex altera autem parte non minus malum esset, talem infamari, quam alterius infamari. Ex comuni Petrus Navarr. *lib. 2. cap. 2. c. 375*, Lessius *lib. 2. c. 11. dub. 20*. Molina *tr. 3. c. 41. n. 2*. Tanner. *disp. 4. de just. q. 6. dub. 6. n. 1*. Laym. *cit. c. 7. n. 1*. & alii apud ipsos. 2. Alii tamen comunitur tenentur etiam fateri se mentitum esse, & sibi imputare debent probrum, quia culpa fuerunt. Insuper quia homines propensiores sunt ad credenda mala, quam bona de potestatis, quod si audientes nollent credere simpliciter retractanti suum dictum, tenebitur detractor etiam adhibere juramentum: ut ex Soto, Banne, & alii que Navarro, aliisque docet Tannerus *cit. n. 10*. Non tamen tenetur adhibere testes: si enim retractanti nolunt credere, ipsis jam imputari debet injuria falsæ & vanæ credulitatis: si enim retractans sit tam parvæ fidei apud ipsos, eo minus debebant credere infamanti. 3. Retractatio falsi criminis omninò fieri debet, non obliuiscendo infamia æquali, & periculo damni incurrendi: si quis alterum per calumniam accusavit, aut contra alium falsum testimonium scienter dixit, ex quo illi mors imminet, manet obligatus calumniatorem ad retractandum suum dictum, etiam cum reperiatur infamiam, & mortis periculo: quia in pari causa

semper melior est conditio innocentis, quàm nocentis. Tenetur quidem quilibet ordine Charitatis magis diligere suam vitam, famam, pecuniam &c. quàm alterius; sed salvo jure alterius, quod nulli potest eripere Charitas: in proposito autem innocens habet integrum jus ad famam, vel vitam suam: nocens autem ipso facto, quo suâ calumniâ alterum infamiæ & mortis periculo exposuit, censetur amisisse jus ad conservandam vitam vel famam suam, cum tanta injuria proximi innocentis. Est communissima & certissima DD. Sententia, meique citati omnes, & optimè Bonacina in 8. *Præceptum disp. 10. q. 3. propositione 3. n. 16.* rectè addens, talem calumniatorem teneri etiam admonere alios, quos ad falsum testimonium ferendum induxit, ut falsum retractent: & iis recusantibus tenetur Judici fraudem aperire; quamvis sibi periculum vitæ immineat: dummodo semper credat se profuturum; quia credens se nihil profuturum, non tenetur retractare; cum nemo ad opus inutile obligetur: tenebitur tamen restitutionem aliorum damnorum facere, cum illorum causa injusta fuerit. Hæc Bonacina. Sed addit meritò Tamb. *lib. 8. Decal. cap. 1. §. n. 6.* Semper juvare, & prodesse, saltem per hominem gravem admonere Judicem de falsitate prædicta: nam certè tunc judex majorem diligentiam adhibebit exquirendi veritatem pro reo. 4. Denique etiam ignotus infamator vel auctor calumniæ, etsi ordinariè non teneatur se prodere ad reddendam proximo famam ablatam; quia ordinariè resarciri potest

Nn 5

potest

potest proximi fama per interpositas personas, etiam per Confessarium, sine notitia personæ, primò infamavit, vel calumniata est; obligat tamen se prodere in certo casu, quando alteri sarciri non potest fama injustè infamati, maxime per calumniam; & omnium maximè in judicio. Item quando alius pro auctore calumniæ habetur de famâ vel vitâ periclitatur, non obstante suo periculo.

Aut veri occulti criminis evulgati opinionem prudenter corrigendo.

901. **Q**ui alium infamavit, verum illius occultum crimen evulgando, certum est, eum debere adhibere omnia media, quæ utilia putantur ad recuperandam criminis opinionem abolendam, famam bonam existimationem de proximo læso apud homines redintegrandam, quatenus facere poterit, sine mendacio, & sine majori damno proprio, quantum ad illud, quod infamatus patitur. Certè nunquam in periculo mortis propriæ; esto infamatus à se habet vero occulto crimine morte condemnandus. *Lessius. Sanch. Petrus Nav. aliisque citatis Palau apud Tamb. cit. n. 6. fin.* Ratio est: quoniam si jam sententia erit justa pro vero crimine: ergo licet peccaveris contra justitiam crimen illud occultum evulgando, non tamen fuisti causa mortis infamati: ergo non est ratio, cur ad liberandum reum vitam tuam exponere obligeris; etsi alia damna læsura compensare obligatus maneat. Cæterum difficultas tota est, quænam defacto sint illa media utilia ad hunc finem reparandi famam proximi in casu proposito?

II. Certum est detractorem tunc nec debere, nec
 posse dicere absolutè, se mentitum fuisse, vel falsum
 dixisse simpliciter, sine aliqua æquivocatione: hoc
 enim ipsum esset mendacium, quod in nullo casu,
 & nulla de causa licitum esse potest. Poterit ergò,
 & si ad reputandam famam sufficere videatur, de-
 bebbit dicere, se malè & injustè locutum, injuriam
 illi fecisse, non rectè advertisse, se errâsse, deceptum
 esse &c. Sic enim non mentitur, sed verissimè di-
 cet; cùm omnis peccans erret, vel decipiatur dece-
 ptione practica, seu practicè, aut à dæmone, aut à
 propria passione, vel levitate. Ita communis DD.
 cum D. Thoma 2. 2. q. 62. a. 2. & Scoto suprâ cit.
 in 4. d. 15. q. 4. a. 2. Navar. c. 18. n. 45. Molina
 disp. 44. Lessius cit. dub. 20. n. 110. Lugo sect. 2.
 num. 30. Layman, cit. lib. 3. tr. 3. p. 2. c. 7. n. 2.
 Quòd si ejusmodi loquendi formulâ non speres,
 te apud alios conceptam criminis opinionem tolle-
 re posse, præsertim apud peritos, vel astutos, qui
 intelligentes, talem esse modum restituendi fa-
 mam, potiùs in concepta criminis opinione con-
 firmantur: tunc

III. Poderis, & si profuturum speres, etiam
 debebis uti congrua & prudenti aliqua æquivoca-
 tione, seu restrictione mentali: V.g. dicendo: re-
 flexi me, erravi: ipse hoc crimen nunquam patra-
 vit; subintelligendo: publicè, & tali modo, ut
 de eo licitè apud alios loqui possimus; aut eodem
 sensu: falsum, vel non verum dixi, intelligendo:
 non verum veritate publica, quæ sola manifesta-
 ri potest in tali materia: quemadmodum Confes-
 sarius

farius interrogatus de aliquo crimine sibi commisso
negare potest, sibi dictum esse tale crimen a
nitente, omnium consensu. Ita contra Lessius
& alios Sanchez *lib. 3. moral. cap. 6. n. 12.* *et*
eodem n. 30. ad finem. Quod si verò neque
modus sufficiat, vel profuturus videatur ad
randam famam, aliqui volunt posse, & deberent
am dicere, se mentitum esse: intelligendo
contra mentem suam vel opinionem speculativam
de veritate rei, sed contra dictamen, & notitiam
practicam, qua novit crimen occultum per
non posse licitè dici apud alios. Et hunc modum
esse licitum, fatentur etiam Lessius & Lamy.
At verò esse necessarium, negant DD. communi-
cum *D. Thoma & Scoto cit.* etsi aliqui affirmant.
Ratio est: quia iste modus restituendi diffamati-
onem est, quàm ut à persona, præsertim gravi, &
magis à simplici exigi possit. Denique si
dictorum succedat.

93 IV. Obligaberis infamato aliquam æquiva-
lentem compensationem famæ facere: utpotè,
tius occasio se præbet, eum vel in eadem materia
in qua diffamasti; vel in alia materia ob alia
res, laudando, honorem ei deferendo, de eo
honorificè loquendo, vel cum eo honorificè agendo
coram aliis, apud quos antea diffamaveras; quæ
usque tantum moraliter famæ & honoris ei per-
accedat, quantum detraxeras, prudentis arbitrio
fama enim læsa refarcienda est, quocumque
dem modo moraliter possibili. Communis
cum *Lamy. & Lugo cit.*

Dices, Si diffamatum à te in una materia, v. g. 94
 Castitatis, laudes in alia materia, v. g. pietatis,
 iustitiæ &c. nullo modo restituas famam ablatam,
 sed remanet is æquè infamis in castitate, sicut antea:
 ergò iste modus nihil conducit ad restituendam
 famam. *R. N.* conseq. licèt enim non sit eadem
 numero fama, quæ redditur, est tamen in eodem
 genere bonorum, ita ut videatur æquivalere famæ
 amissæ, sicut si alicujus singularem pretiosam gem-
 mam in flumen abjecisses, deberes restituere ejus
 pretium, licèt is eo pretio nec eandem, nec simili-
 lem gemmam comparare possit: quia ad usus huma-
 nos jam habet æquivalens, ita in casu nostro.

Contra: Qui diffamatum de aliquo crimine, 95
 solum honorat coram audientibus, nec famam re-
 stituit, nec aliquid æquivalens in eodem genere:
 honor enim & fama non constituunt idem genus
 bonorum, sed diversa: ergò talis modus non suf-
 ficit, nec consequenter debetur: ideò enim dice-
 mus *Seet. seq.* non posse, nec debere famam abla-
 tam pecuniâ compensari; quia sunt in diverso ge-
 nere bonorum. *R. N.* conseq. & paritatem cum
 pecuniâ: quia licèt in rigore speculativo honor
 sit diversum genus bonorum à famâ, est tamen ita
 affine & adeò connexum cum fama, ut ad huma-
 nos usus pro eodem ferè reputetur; licèt enim
 honor non sit fama, est tamen famæ seu bonæ exi-
 stimationis de proximo testificatio: ideòque per
 honoris augmentum coram aliis, etiam fama cen-
 setur resarciri, & augeri, etsi non eadem numero,
 tamen in æquivalenti: alia longè est ratio de pecu-
 niâ,

nia, quia pecunia ad usus humanos nullo modo
 quivalet famæ, vel supplet pro fama amissa, nec
 ad idem deservit, ut ex se constat.

Dubium incidens.

96 **Q**ui crimen verum sibi in iudicio objectum
 gat, & sic indirectè dat causam infamie
 cusatori, vel testibus, quippè qui exinde de
 te, & calumnia notantur, & infamantur, tenet
 tūrne is restituere famam sic ablatam? Com
 nis DD. Sententia sic distinguit.

97 I. Si reus in iudicio non iudicè interrogatus
 ita neget crimen objectum, ad nihil tenetur
 fatori, vel testibus. Communissima cum
cit. q. 4. a. 5. Ratio est: quia reus non iudicè
 interrogatus post infamiam vel indicia sufficientia
 non tenetur confiteri crimen occultum, & ob
 ens, vel accusans, aut testificans de crimine occu
 to sibi ipsi imputare debet, si sibi infamia sequi
 tur ex eo, quòd incautè alteri objiciat crimen
 quod sufficienter probare non potest, ut opinor
 declarat Scotus *ibid. a. 6.* addens autem. *Sed
 manet difficultas, si peccat mentiendo pro se
 ram videretur, quòd quilibet accusatus in publico
 ab uno statim teneretur de necessitate salutis in
 blico confiteri illud, & sic statim exponere se patitur
 in iudicio sanguinis, sed habendo oculos non
 tum ad pœnam, sed ad honestum, & inhonestum
 non apparet, quòd iste honestè & secundum veritatem
 rationem debeat confiteri cor à tali iudice, quia
 plusquam quicumque alius accusans singularis
 ferret sibi famam, quia confitenti contra se imputatur*

Quid ergò? tanta est responsio Fur-
 arum: nego proposita, ut proponuntur, & hæc qui-
 dem sine mendacio possunt dici in proposito, quia pro-
 ponuntur in publico, & ut publica, & publicè pro-
 banda: sic autem negare ea potest quis, si scit, ea
 non posse probari in publico. Hæc Scotus. Facile
 ergò mendacium vitabis negans, congrua & notis-
 sima restrictione mentali, v. g. non feci; intelligen-
 do: eo modo, ut de hoc publicè interrogari pos-
 sim, vel respondere teneam.

II. At verò si reus juridicè interrogetur à Judi-98
 ce, post infamiam, vel semiplenam probationem;
 & tamen crimen negat, communis sententia af-
 firmat, eum debere modo competenti restituere
 famam accusatori vel testibus inde in fama sua læ-
 sis. Ita pluribus citatis Molina *tr. 8. disput. 43.*
 Ratio est: quia tunc tenetur reus fateri veritatem:
 ergo negando crimen objectum, injustam causam
 præbet infamiae accusatoris, vel testium; conse-
 quenter restitutioni obnoxius fit. Oppositam
 tamen negativam cum aliis optimè docet Lugo
cit. disp. 15. sect. 1. n. 14. Ratio est: Tum quia
 communiter ex ea negatione ordinariè non sequi-
 tur grave damnum vel infamia accusatori, vel te-
 stibus, omnes enim supponunt reum voluisse se
 defendere, si quo modo posset, negando suum
 crimen: nemo enim ferè est, qui sponte confi-
 teatur, nisi plenè convictus, vel tortura coactus ad
 confitendum. Tum maximè: quia reus negan-
 do crimen, non est causa positiva infamiae accu-
 satoris; sed negativa tantùm, quatenus eum non
 adju-

Cap. 17.
 lo modo
 nilla, ne
 bjectum
 infamiz
 le de fã
 ur, tene
 ? Com
 terroga
 netur
 cum
 juridi
 fficient
 & ob
 mine
 mia sep
 at crim
 ut opti
 a. Sett
 pro se
 s in pu
 luti in
 se pat
 um non
 sbone
 ñem vel
 e, quia
 ularis
 a se inj

adjuvat fatendo, ad veram faciendam ejus
tionem, & defendendum eum ab infamia,
posset; ad quod certè ipse non tenetur ex iustitia
ideoque negando non infert accusatori, vel
bus injuriam: in hoc ergò casu infamia, si que
tur accusatori, vel testibus, non oritur à reo,
ab accusatione non probata: qua reus negat,
priè loquendo; sed quia accusator proposuit
quod plenè non probatur. Vide latius *Luggeri*
& ab eo citatos.

§. IV.

*Apud audientes immediatè omnes: atque
etiam mediatos &c.*

99 **C**ertum apud omnes, infamantem obli-
prædictis modis restituere famam pro
apud omnes immediatos audientes, coram
bus ipsemet famam proximi notabiliter lesit
tractione vel calumnia: apud hos enim infamia
immediata causa fuit infamiæ & damni proximi
At quid si primi immediati auditores tui, quod
dinariè fit, auditum crimen, seu falsum, seu
rum occultum, etiam aliis referant, & nota
faciant; sicque infamia propagata fuerit, ne
berisne tu primus infamans, etiam apud hos
diatos audientes famam proximi resarcire.
gant aliqui absolutè cum nostro Philippo Fabro
4. d. 15. q. 3. Quia cum verba in infinitum pro-
mulgentur, aliis referentibus, impossibile est
tractorem apud omnes satisfacere. Nos dicimus
quòd sic, cum hac limitatione.

Si voluntaria causa fuit, ut alii audirent.

Certum apud omnes esse debet, si detractor IO
 alterius crimen detegit ea directa intentio-
 ne, aut etiam jussu, suafu, alióve simili modo ad
 hoc movit audientes, ut etiam aliis manifestarent
 ad propagandam infamiam proximi, teneri eum
 ex iustitia (saltem in defectum primorum suorum
 audientium,) famam restituere apud omnes, ad
 quos criminis notitia pervenerit: quia ipse ex di-
 recta intentione causa principalis fuit; alii verò so-
 lum quasi ejus instrumenta fuerunt totius infamiæ
 propagatæ, ut ex se patet. Unde & tenebitur ad
 eam finem à primis audientibus inquirere, an aliis,
 & quàm multis, ac quibus dixerint? ut notat Lugo
iii. disp. 15. seft. 2. n. 15. Contra verò certum
 quoque est apud omnes, si detractor nullo modo
 intendat, ut primi audientes crimen auditum aliis
 evulgarent; utpotè, quia dixit alicui, vel aliqui-
 bus sub secreto, seu prævia adstipulatione silentii,
 vel talibus personis bonis & gravibus communi-
 ter reputatis, quas prudenter judicabat rem ulte-
 rius non evulgaturas, eæque contra omnem suam
 opinionem aliis evulgent; tunc non teneri de-
 tractorem restituere famam coram aliis mediatis
 audientibus, sed sufficere apud ipsos tantum im-
 mediatos audientes retractare; quia tunc respectu
 tui per accidens est ipsorum révelatio; & infamia
 ulterior infamati ipsorum malitiæ, vel impruden-
 tiæ imputanda est.

II. Si sine secreti stipulatione aperuisti crimen IOX
 THEOL. MORAL. PARS V. O o alte-

alterius hominibus leviculis & garrulis, qui
 prævides aliis & aliis facile evulgaturos, omnino
 teneberis detractor etiam coram illis aliis mediis
 auditoribus famam resarcire, in defectum im-
 diatorum audientium, & ulterius evulgantium.
 Ita communis, & re ipsa verissima Sententia
 Petrus Navar. *lib. 2. c. 4. n. 443.* Lessius *lib. 2. c. 11. dub. 20. n. 111.* Lugo *cit. sect. 2. num. 11.*
 Ratio urgentissima est: quia tunc detractor dam-
 num futurum prævidit, vel prævidere prode-
 omnino debuit, ideoque indirectè saltem voluit
 atque adeò totum illud damnum & infamia
 prior subsequens est ex formali injuria detractoris
 primi: ergò tenetur resarcire apud omnes totius
 damnum; quippè cujus totius injusta causa
 Quòd si sit impossibile resarcire apud omnes, ut
 dixit noster Faber supra, per accidens erit, & tunc
 tenus detractor excusabitur per impotentiam: si
 terim per se obligatus manet, & non excusatur
 sarcire apud eos, apud quos potest: sicut qui detrahit
 mille, & solvere non potest, non excusatur à
 vendis centum, quæ solvere potest. Ait Lugo
cit.

102 III. Verùm licet hæc Sententia speculativè
 stando in vi rationis verissima sit, in contrarium
 men videtur stare praxis, tam poenitentium detrac-
 torum, qui abundè credunt se satisfecisse, si
 men falsum, vel verum occultum à se evulgatum
 retractent coram immediatis primis suis audientibus,
 bus, quàm etiam Confessariorum proborum
 doctorum, qui ad hoc solum obligant poenitentiam

ut apud eosdem retractent, apud quos primò dixerunt; nisi directè ulterius evulgare voluissent: nec unquam memini, me aliquid amplius exegisse in hoc casu frequentissimo, nisi facti sint, se ita intendisse, & voluisse, ut res amplius evulgetur. Et certè fatendum est in praxi, defacto communiter detractantes excusari ab hac obligatione resarciendi famam apud alios mediatos audientes: tum propter impotentiam moralem, ut dicebat Faber: tum maximè, quia eo ipso, quo detractor apud immediatos audientes retractat suam detractionem, vel calumniam, censetur implicite iis committere, & ipsi (si nihil contradicant,) in se suscipere, ut & ipsi hanc suam retractationem apud alios evulgent, quibus ipsi dixerunt, ut optimè declarat Lugo *cit. num. 16.*

IV. Cæterùm si denigrasti famam proximi ^{co-103} coram audientibus, quos nec probos, vel graves, & tacituros, nec improbos, leves, ac garrulos iudicasti, abstrahendo, an ulterius propalaturi sint, nec ne, ut sapè sapissimè fit in praxi; meritò censet Tamb. *lib. 9. Decal. c. 3. §. 5. n. 5.* te non teneri restituere famam, nisi apud istos immediatos audientes; non item coram aliis, quibus ipsi rem evulgarunt: cum enim nemo sit præsumendus malus, vel malè locuturus, si tu ita præscindas, non censeberis cooperari cum ipsorum peccato, & ulteriori damno ac infamia proximi; ideòque immunis esse ab hac obligatione restitutionis ulterioris. Denique sermo semper fuit de obligatione iustitiæ: nam si quis videat, ex sua prima infamiatione, præ-

ferim de crimine falso, aliquem apud alios palam traduci, auditoribus suis immediatis non relatentibus famam, utique tenebitur ex Charitate modo aliquo convenienti, hoc proximi damnum impedire: imò probabiliter etiam ex iustitia, quia vera à parte rei primus injustam causam detrahit, ejusmodi injustæ diffamationis propagatæ: certissimum est, si apud primos audientes non retractavit, iique crimen illud verum, vel notum putantes, licet se evulgare existimant.

Dubium incidens.

Quid de audientibus detractiones?

104 **C**ertum apud omnes, injustè detrahentes voluntariè & sine justa causa audire, & cum scire non potes, non impedire, esse peccatum mortale ex genere suo; aliquando contra iustitiam: quando contra Charitatem tantum. *Communiter* Et constat ex Scripturis Proverb. 4. *Remove a me prævum, & detrahentia labia sint procul à te.* ad Roman. 1. de detractoribus, aliisque peccatoribus subjungit Apostolus: *Quoniam qui agunt, digni sunt morte: & non solum qui faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus.* *Communiter* Et omnis voluntariè & sine justa causa auscultans detrahenti, eo ipso directè, vel indirectè confessor detrahenti: ergò similis peccati reus est. *Communiter* Nervosè D. Bernardus lib. 2. de considerat. ad Iacob. *Detrahere, vel detrahentem audire, utrum horum detestabilius sit, non facile dixerim.* *Communiter* **I.** *Voluntariè:* non enim potest peccator

qui contra voluntatem suam coactus debet inter-
esse detrahentibus, nec impedire potest, ut maxi-
mè famuli inservientes mensis, ancillæ &c. 2. Si-
ne *justâ causâ*: nam ob causam rationabilem, &
bonum finem detrahentem audire, apud omnes
culpâ vacat. 3. *Est peccatum ex genere suo mortale;*
juxta dicta de ipsa detractione. 4. *Aliquando con-*
tra justitiam; aliquando contra Charitatem tan-
tum: ad hoc dignoscendum, quando sit peccatum
mortale contra justitiam, vel contra Charitatem
tantum, pono breves & claras.

RESOLUTIONES.

I. **A** Udiens detrahentem coram aliis, ita ut po-
sitivè cooperetur ad detractionem facien-
dam, vel continuandam, inducendo, provocan-
do, interrogando, adjuvando, annuendo, lau-
dando, adulando, vel approbando, ita ut ejus laus,
approbatio, vel complacentia vera causa sit detra-
ctionis factæ, vel auctæ, peccat mortaliter contra
justitiam, ac ad restitutionem obligatur respectu
infamati; quia positivè ad illius damnum coope-
ratus est: insuper peccat mortaliter peccato scan-
dali contra Charitatem respectu detrahentis, quem
positivè ad peccatum inducit, vel confirmat. *Om-*
nes cum D. Thoma cit. Eoque sensu verissimè dixit
D. Bernardus modò relatus. Excusari tamen à
mortali convenit, si quis ex curiositate vel levitate
ab alio privatim crimen alterius expiscetur, absque
intentione aliter lædendi: aut si putet detractionem
exiguam vel levem fore, & præter ejus opi-
nionem detractor in gravem infamiam erumpat,
ut ex *Molina* notat Laym. *cit. c. 3.*

II. Qui

106 II. Qui audit detrahentem solum consentiens approbans, gaudens, complacens in detractio- & injustam infamationem alterius, absque omni positiva cooperatione, & influxu, peccat etiam mortaliter peccato odii contra Charitatem tantum; non item contra justitiam; ideoque nullam restitutionem obligatur. Omnes autem Thomæ *cit. q. 73. a. 4.* Navar. *c. 18. n. 37.* Molinæ *disp. 34. n. 2.* Lessius *cit. dub. 4. n. 20.* Laym. *tr. 3. p. 2. c. 3. n. 14.* Ratio est: quia consentiens complacere, vel lætari de malo alterius, absque la positiva externa cooperatione ad illud malum Charitati tantum, non autem justitiæ adversatur. Excipe: nisi quis ex justitia teneretur, & possit illud malum impedire, de quo mox infra. Quia etiam si quis tunc complaceret, vel delectaretur, non de damno proximi formaliter, sed materialiter tantum ob rei novitatem, mirabilem praxin, ob facili- diam detrahentis, leviter, vel tam lepidè recedens, vel exaggerantis factum alterius, peccatum veniale non excederet. Ut notat cum *Molina & Laym. cit.*

107 III. Qui audit injustè & moraliter certè detrahentem, merè negativè se habens, & solum impediens, cum faciliè & commodè posset, correctionem fraternam, redarguendo expressè, vel tacitè, adhuc peccat mortaliter ex genere contra Charitatem, & præceptum correctionis fraternæ: idque duplici respectu: & respectu sui detrahentis, non impediendo ejus peccatum

& ruinam spiritualem; & respectu infamati, non impediendo ejus damnum famæ. Non autem peccat contra justitiam; quia supponimus eum nullo modo positivè cooperari ad damnum alterius; ideoque ad nullam obligabitur restitutionem. Exceptò, si quis ex justitia, hoc est, ex officio, vel contractu obligatus esset impedire peccatum unius, & damnum alterius: ut maximè sunt Consiliarii respectu Principis, Prælati respectu subditorum &c. qui non impediendo detractiones suorum, vel contra suos, contra justitiam peccant, & ad restitutionem, ac famam refarciendam, per se, vel per detractores subditos obligantur: ut ex communi notant Lessius c. 11. dub. 23. Tanner disp. 4. de Just. q. 4. dub. 6. n. 153. Lugo disp. 14. Sect. 8.

Sed nota per omnem modum ad ingens solatium scrupulorum, & timoratorum notanter dictum: *injustè & mortaliter certò detrahentem &c.* Non ergò peccat, saltem graviter, qui audit, nec impedit detrahentem, vel malè loquentem de proximo: sed 1. *non injustè*, sed justè ob aliquam causam excusantem ex assignatis Aflert. 4. §. 4. Sect. præced. 2. *non mortaliter*, utpotè in re jam notoria aut in materia levi, aut in materia gravi, sed coram te solo, vel uno aut altero solo prudente non evulgaturò; aut coram multis, sed probabiliter nullam fidem habentibus. 3. *non certò injustè, & mortaliter detrahentem*; utpotè quando non constat, an malè loquens de aliò, eum injustè infamet, & mortaliter peccet; quia fons habet justam causam, vel fortè crimen jam est notorium;

non amplius occultum. Placent verba Bonacini *de restitut. d. 2. q. 4. propositione 11.* dicentis: qui audiens non debet in dubio præsumere loquentem malum, nisi habeat sufficientem conjecturam contrarium, & cum ipse nesciat, an delictum, quod narratur, sit publicum, vel occultum; & utrum justè narretur, non peccat non resistens narrationi fieri enim potest, ut justè narretur, & consequenter facit injuriam narranti obsistendo, si corripere peccato, quod nescit esse peccatum. *Sic Bonacina.* At quid si audias detrahentem ex inculpabili errore vel inadvertentia, adeoque sine peccato & injuria formali, teneberisne adhuc corrigere & non corrigendo peccabis? *R.* Omnino non sic, quia causa excusans detrahentem à peccato scilicet error, vel inadvertentia non reperitur in te, ut supponimus, sciente & advertente injuriam & damnum grave inferri proximo, ideoque licet ipse excusetur à peccato, non tamen tu excusaberis ab obligatione impediendi damnum proximo, quod à peccato, si non impediās.

109 IV. Cæterum eadem causæ excusantes à peccato correctionis fraternæ, ut scilicet quis proximum peccantem corrigere non teneatur, etiam hic excusant, ut quis non teneatur impedire detractiones per directam correctionem detrahentem utpotè si persona non sit idonea ad corrigendum si nullus fructus speretur, imò gravius malum committatur, vel tibi ipsi, v. g. convitia, rixæ &c. vel alteri tertio, utpotè graviores detractiones, calumnias &c. sæpè enim fit detractorem ex correctio-

ne tantum magis irritari ad magis confirmandas,
 & augendas detractiones, plures defectus evomen-
 do, etiam perjuriam, calumnias, blasphemias, &c.
 quibus talibus correctio sine culpa & prudenter
 omittitur: sæpè etiam magis consules infamato:
 si tacendo permittas detractionem usque ad finem
 progredi, quàm si illam mox inchoatam abrum-
 peres: si enim subito abrumperes re non tota narra-
 ta, audientes ex illa cognitione confusa, vel de-
 tractione plerumque deteriora concipient crimina,
 quàm revera sunt, vel esse cognoscerent, si narra-
 tio tota audiretur, ut sapienter advertit Tamb. cit.
 c. 3. §. 7. n. 14. Rursus sine culpa mortali, et si non
 sine veniali, omittitur correctio ab apto corrigere
 ex negligentia, verecundia, timiditate &c. nisi
 audiens superior esset, aut grave valde damnum
 timeretur. Ex quibus omnibus patet, æquales ra-
 rò inferiores verò vix unquam peccare mortaliter,
 non impediens detractiones per positivam corre-
 ctionem, ut plurimis citatis notat *Lugo cit.* Tan-
 dem excusatus à correctione directa detrahentium,
 adhuc tenetur, quantum commodè facere potest,
 corrigere, & impedire, saltem indirectè, osten-
 dendo suam aversionem, displicentiam, vel non
 consensum, v. g. discedendo à loco, sermonem
 aliò divertendo, aut tacendo, vultum torvum,
 vel tristem ostendendo: nam ut dicitur Proverb.
 25. v. 23. *Ventus aquilo dissipat pluvias, & fa-
 cies tristes linguam detrahentem.*